

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

VSTUPNÍ ANALÝZA V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ MĚSTA SMRŽOVKA

Zpracoval: Mgr. Miroslav Bocan

Obsah

1. Úvod a cíle analýzy	3
2. Metodologie.....	3
2.1 Seznam respondentů.....	4
3. Hlavní zjištění.....	5
4. Základní pojmy.....	7
4.1 Sociální vyloučení.....	7
4.2 Cílová skupina.....	7
4.3 Školská legislativa.....	8
5. Analytická část.....	9
5.1 Popis obcí, základní sociodemografické údaje.....	9
5.1.1 Smržovka.....	9
5.2 Struktura místní vzdělávací sítě.....	10
5.2.1 ZŠ Smržovka.....	10
5.3 Volný čas.....	12
5.3.1 Shrnutí.....	14
5.4 Postoje cílových skupin ke vzdělávání, bariéry ve vzdělávání.....	14
5.4.1 Postoje rodičů a dětí, bariéry na straně rodičů a dětí.....	14
5.4.2 Shrnutí.....	17
5.4.3 Postoje zástupců škol a dalších institucí.....	17
5.4.4 Shrnutí.....	18
6. Závěry a doporučení.....	18
7. Použité zkratky.....	19
8. Přílohy.....	20

1. Úvod a cíle analýzy

Tato vstupní analýza vznikla v rámci Individuálního projektu systémového **Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami¹ (IKV)**. Hlavním cílem projektu je dosáhnout uplatnění principů IKV na participativním základě a vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení a rozvoj opatření vzniklých v průběhu projektu na lokální úrovni, a to v obcích do projektu zapojených.

Za účelem úspěšné realizace projektu musí být v zapojených obcích provedena vstupní analýza. Jejím hlavním cílem je popsat stav, strukturu a kapacity místní vzdělávací sítě, dále pak postoje ke vzdělávání a domnělé či faktické bariéry v přístupu ke vzdělávání na straně cílových skupin projektu. Mezi cílové skupiny projektu patří:

- Zaměstnanci veřejné správy a zřizovatelů škol působící ve vzdělávací politice
- Vedoucí pracovníci škol a školských zařízení, pedagogičtí pracovníci
- Pracovníci a dobrovolníci v organizacích působících v oblasti vzdělávání nebo asistenčních služeb a v oblasti neformálního a zájmového vzdělávání dětí a mládeže
- Rodiče dětí a žáků
- Děti a žáci

Na základě dat obsažených v analýze pak mohou svoji činnost rozvíjet lokální konzultanti, metodici a konzultanti inkluzivního vzdělávání pro danou obec, kterým slouží také jako podklad k vytvoření Místního plánu inkluze ve vzdělávání (MPI). Analýza by měla být považována za prvotní dokument mapující situaci ve vzdělávání v obci Smržovka. Data v této analýze nejsou konečná, slouží pro základní orientaci v problematice v daném místě. Na podnět výše uvedených aktérů z cílové skupiny a členů pracovní skupiny ke vzdělávání může být tato analýza doplněna o další potřebná data.

2. Metodologie

Vstupní analýza byla realizována v souladu se standardními výzkumnými metodami, jež byly vzájemně kombinovány, využito bylo i několik technik sběru dat.

Desk research – analýza sekundárních dat – byla nezbytným přípravným krokem, jehož účelem bylo sumarizovat dosavadní a aktuální poznatky relevantní k cílům analýzy a na tomto základě připravit podklady pro sběr dat primárních.

Expertní rozhovory – vzhledem k především kvalitativní orientaci analýzy byly nejprve realizovány tzv. expertní rozhovory, které byly součástí (nebo úzce navazovaly) na zmíněné desk research. Cílem expertních rozhovorů bylo uvedení do konkrétních problémů dané lokality, případně vysvětlení zjištěných skutečností.

Hloubkové rozhovory – na základě výstupů z expertních rozhovorů byly sestaveny scénáře rozhovorů. Ty byly realizovány s hlavními institucionálními aktéry a s obyvateli SVL.

Skupinové rozhovory – abychom získali data dynamičtější povahy, realizovali jsme i dva skupinové rozhovory.

Zúčastněné pozorování – bylo dalším nezbytným nástrojem pro realizaci analýzy, které pobíhalo v podstatě po celou dobu realizace sběru dat.

Zpracování dat

Veškerá data byla zpracována v souladu se standardy sociálně-vědních výzkumů. Hloubkové rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány na diktafon a následně přepsány do počítače

¹ Registrační číslo projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586, OP VVV.

v takové formě, aby mohla být podrobena kvalitativní analýze. Získaná statistická data jsou zpracována do grafů a tabulek a následně interpretována.

Etika výzkumu

Všem respondentům bylo vždy vysvětleno, o jakou analýzu se jedná, pro koho a za jakým účelem je realizována. Respondenti byli poučeni, že výzkum je anonymní, jejich jméno ani žádné jiné nebude nikde explicitně zmíněno, a jejich osoba nebude moci být spojena se získanými daty uvedenými v této zprávě.

2.1 Seznam respondentů

Tab. č. 1 Respondenti dotazovaní v rámci expertních rozhovorů

Starosta města Tanvald
Místostarostka města Tanvald
Tajemník města Tanvald
Vedoucí Oddělení sociální práce a sociálních služeb v Tanvaldu
Vedoucí Oddělení sociálně-právní ochrany dětí v Tanvaldu

Tab. č. 2 Respondenti dotazovaní v rámci hloubkových rozhovorů – institucionální aktéři

Ředitel ZŠ Údolí Kamenice, Tanvald
Ředitelka ZŠ Masarykova, Tanvald
Ředitelka ZŠ Sportovní, Tanvald
Ředitel Gymnázia Tanvald
Ředitelka SVČ Tanvald
Vedoucí NZDM, Tanvald
Ředitelka MŠ Tanvald
Ředitelka ZŠ Smržovka
Ředitel ZŠ Desná
Ředitelka PPP Jablonec nad Nisou
Pracovnice Mateřského a dětského centra Maják, Tanvald

Tab. č. 3 Respondenti dotazovaní v rámci hloubkových rozhovorů – obyvatelé SVL

Lokalita	Respondent
Žákova 425, Tanvald	muž, 16 let, nezaměstnaný, nestudující
Žákova 425, Tanvald	muž, 59 let, nezaměstnaný
Žákova 425, Tanvald	žena, do 30ti let, MD
Žákova 425, Tanvald	žena, 23 let, MD
Žákova 425, Tanvald	žena, 60 let, nezaměstnaná

Tab. č. 4 Respondenti dotazovaní v rámci skupinových rozhovorů

Učitelky ZŠ Masarykova – Tanvald (4 osoby)
Děti ve věku 10 – 14 let – uživatelé služeb NZDM Tanvald (6 osob)

Tab. č. 5 Seznam použitých zdrojů a dokumentů v rámci desk research

Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky obce za rok 2015 (ORP Tanvald)
Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2015 (Tanvald)
Strategický plán rozvoje města Tanvald (2016-2026)
Koncepce prevence kriminality města Tanvaldu na období 2015 až 2018
II. Komunitní plán sociálních služeb Mikroregionu Tanvaldsko 2016 - 2020
www.tanvald.cz
www.zshortan.cz
www.mzsaoatanvald.cz
www.zstanvald-sportovni.cz
www.mstanvald.cz
www.gymtan.cz
www.ddmtanvald.cz
www.zssmrzovka.cz
www.zsdesna.cz

3. Hlavní zjištění

Struktura místní vzdělávací sítě, žáci, pedagogičtí pracovníci

- Ve městě Smržovka je jedna základní škola s počtem 318 žáků a kapacitou 540 žáků.
- Kapacita škol v regionu je téměř dvakrát vyšší, nežli skutečný stav žáků.
- Kromě ZŠ Smržovka je obsazenost škol žáky oproti stavu před 10 lety nižší.
- Ve školách působí nedostatek pracovníků, kteří by mohli vykonávat speciálně-pedagogickou či sociálně-pedagogickou činnost.
- Školy mají problém získat alespoň na částečný úvazek školního psychologa. Za stávajících podmínek jsou psychologové v regionu finančně a personálně nedostupní.

Tab. č. 6 Kapacity základních a středních škol – Tanvald, Smržovka, Desná

Škola	Kapacita školy	Počet žáků 2016/2017
ZŠ Masarykova	500	199
ZŠ Sportovní	550	351
ZŠ Údolí Kamenice	75	38
Gymnázium Tanvald + OA	360	210
ZŠ Smržovka	540	318

ZŠ Desná	500	239
Celkem	2525	1355

Regionální a sociální dostupnost škol

- Škola je regionálně dobře dostupná, nachází se v centru obce.
- Škola má oficiálně vyšší kapacitu, nežli je aktuální stav žáků, proto se nebrání přijímat i děti, které nemají bydliště v blízkosti školy.
- Škola spolupracuje s mateřskou školou a navazuje kontakt s rodiči dětí v MŠ.

Volný čas

- Děti ze sociálně znevýhodněného prostředí také nejsou k organizovaným volnočasovým aktivitám motivovány ze strany rodičů. Rodiče dětí ze sociálně vyloučeného prostředí se o aktivní trávení volného času svých dětí často příliš nezajímají, nebývá pro ně prioritou, proto jim sami k tomu nedávají dostatek podnětů. K organizovaným aktivitám mají spíše nedůvěru, podobně jako k dalším institucím, které jsou zřizovány (kontrolovány) majoritou.
- Pokud někam děti ze sociálně vyloučeného prostředí docházejí trávit volný čas, je to NZDM, v Tanvaldu zřizované charitou Most. Nemusí tam docházet pravidelně, účast je zdarma.
- Zbytek volného času tráví na ulicích, v parcích, dětských hřištích, okolí nádraží apod. neorganizovanou, rizikovou zábavou.

Postoje rodičů a dětí, bariéry na straně rodičů a dětí

- Rodiče dětí ze sociálně vyloučeného prostředí se o školní výsledky svých dětí příliš nezajímají, současně je tak nedostatečně motivují ke vzdělávání. Často totiž nevidí souvislost mezi dosažením vyššího vzdělání a vyšším životním standardem.
- Rodiče sociálně vyloučených dětí často vnímají školu jako produkt majoritní společnosti, ke kterému nemají dostatečnou důvěru. Sami v ní nebyli příliš úspěšní.
- Rodiče sociálně vyloučených dětí posílají své děti jen v malé míře do systému předškolního vzdělávání, podnětné prostředí doma dětem nevytvářejí.
- Někteří rodiče sociálně vyloučených dětí podporují případy skrytého záškoláctví, neposílají děti do školy někdy i ze zanedbatelných důvodů. Neochota/neschopnost posílat děti do školy souvisí se situací v rodině (např. onemocnění druhého dítěte v rodině matky živitelky), a také se životním stylem na hranici různých rizik (závislosti apod.)
- Častou překážkou ve školní docházce je potřeba se finančně spolupodílet. Některé rodiny finance skutečně nemají, jiné k tomu nejsou ochotny i přesto, že výraznou finanční nouzí netrpí.
- Vzdělávání a volnočasové aktivity pro sociálně vyloučené rodiny často nebyvají takovou hodnotou, jako pro většinovou společnost. Necítí tak potřebu se na nich příliš finančně podílet. Prostředky raději využijí na zboží a služby, které řadí ve svém hodnotovém žebříčku výše.
- V regionu chybí personálně dostatečně zajištěná sociální služba, která by v oblasti (před)školní docházky a přípravy do školy prováděla intervence přímo v potřebných rodinách. Sociální pracovníci nebo speciální/sociální pedagogové v těchto službách by mohli rozvíjet a připravovat děti na školní docházku a zároveň motivovat jejich rodiče.
- Docházka do střední školy souvisí s vyššími finančními náklady, například na dopravu. Někteří rodiče i z tohoto důvodu odmítají posílat své děti do středních škol.

Postoje zástupců škol a dalších institucí

- Zástupci základních škol deklarovali, že v době zápisu jsou školy všem dětem otevřené stejně, nemají žádná specifická kritéria pro jejich přijímání. Vzhledem k nízké naplněnosti ZŠ žáky, mají ZŠ tendence přijímat i děti, které nebydlí v blízkosti školy.

- K nepřijetí může docházet v případě, když chce žák v průběhu vzdělávání přestoupit na jinou školu mimo bydliště, přičemž jeho rodina je v regionu vnímána jako výrazně nespolupracující, anebo má žák takové SVP, na které daná škola není připravena. K nepřijetí může dojít také v případě, že by se počet žáků s určitými SVP v dané třídě měl zvýšit nad školou stanovenou přijatelnou mez.
- ZŠ zvou skupiny dětí z MŠ doprovázené pedagogem mateřské školky na prohlídky. ZŠ se také snaží rodičům budoucích prvňáků prostřednictvím MŠ prezentovat vlastní činnost.
- Školy hodnotí spolupráci s PPP v Jablonci n. Nisou jako nadstandartní. Pracovníci PPP po individuální domluvě dojíždějí diagnostikovat žáky přímo do škol.
- PPP jedná o každotýdenní pravidelné spolupráci (jeden den týdně) přímo v Tanvaldu.

Tato a další zjištění jsou podrobněji zpracována v kapitole č. 5 Analytická část.

4. Základní pojmy

4.1 Sociální vyloučení

V materiálu ASZ² se uvádí následující: „Zjednodušeně řečeno, sociálně vyloučení jsou ti občané, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučení ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Základní charakteristikou propadu na sociální dno je nahromadění důvodů, které vedou k životní krizi (ztráta zaměstnání, platební neschopnost, problémy s bydlením, problémy dětí ve škole, nemoc atd.).“

Prostorovým vyloučením je tedy myšlena zejména rezidenční segregace a koncentrace určité skupiny osob v určitém místě. Často se jedná o nedobrovolný či přímo vynucený proces. Takové místo (ať už se jedná o čtvrť města, ulici, blok domů či pouze samostatný dům) může trpět zhoršenou kvalitou fyzického prostředí, jeho excentrická poloha může znesnadňovat dostupnost různých služeb, v některých případech může být odděleno i bariérou (např. vodní tok, dopravní koridor, továrna, skládka apod.).

Ekonomické vyloučení se projevuje zejména ztíženým přístupem na trh práce. Primárně se může jednat o nemožnost dosáhnout na lépe placené zaměstnání poskytující vyšší míru zajištění (např. z důvodu nedostatečné kvalifikace), sekundárně může jít o nemožnost získat jakékoliv legální zaměstnání. Tyto osoby se poté přesouvají do zóny šedé ekonomiky (tzv. práce na černo), případně vůbec nevykonávají placenou práci. Od toho se potom odvíjí problémy s dluhy či chudobou obecně.

Kulturní vyloučení je výsledkem ztížené možnosti dotčených osob využívat kulturní kapitál společnosti. Projevuje se zejména horším přístupem k institucionalizovanému vzdělávání. Důsledkem může být to, že vzdělání se nestává součástí kulturních vzorců dotčených osob a situace se reprodukuje v dalších generacích. Politické vyloučení znemožňuje dotčeným osobám participaci na veřejném a občanském životě a ubírá jim možnost aktivně ovlivňovat život společenství, případně též svůj vlastní osud.

Všechny výše jmenované složky sociálního vyloučení se poté odrážejí ve vyloučení symbolickém. Většinová společnost osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené stigmatizuje. Toto přisuzování negativním vlastností může nabývat podoby od v podstatě neuvědomělého myšlení pod vlivem převažujících stereotypů až po otevřenou diskriminaci a nenávisť.

4.2 Cílová skupina

Projekt IKV v SVL je primárně zaměřen na podporu pozitivních vzdělávacích strategií v daných oblastech a odstraňování bariér bránících dětem ze SVL při vstupu do hlavního vzdělávacího proudu. Hlavní cílovou skupinou jsou instituce, hrající nezastupitelnou roli ve vzdělávacím procesu – mateřské,

² Švec, J. ed. (2010): Příručka pro sociální integraci. Úřad vlády ČR, odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách.

základní a střední školy, jejich ředitelé a pedagogičtí pracovníci. Současně to jsou instituce, které se na chodu škol podílejí – zřizovatelé (městské a krajské úřady), školská poradenská zařízení a dále pak instituce, které se školami často spolupracují, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, NNO, NZDM, ZUŠ a další subjekty.

Druhou a neméně významnou část cílové skupiny tvoří děti a mládež stížená či ohrožená sociálním vyloučením, kterým hrozí, že nebudou zařazeny do hlavního vzdělávacího proudu a spolu s nimi pak i jejich rodiče či zákonní zástupci.

4.3 Školská legislativa

V této analýze hovoříme o vzdělávání ve školách, které se odehrává dle školního kurikula, je považováno za „povinné“ a je legislativně ukotveno ve sbírce zákonů. Hlavní zákony a vyhlášky, které se týkají školního vzdělávání a souvisí se společným (inkluzivním) vzděláváním uvádíme níže:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
- Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novelizující vyhlášku č. 72/2005 Sb.).

Dle výše uvedené platné legislativy probíhá v ČR školní vzdělávání v těchto druzích škol: mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky.

Vedle běžných základních/středních škol byly v ČR i základní školy praktické, které byly určeny pro žáky se SVP, a do kterých tito žáci docházeli na základě posudku školského poradenského zařízení, nejčastěji pedagogicko-psychologické poradny (PPP). Na těchto školách se vyučovalo dle Přílohy 2 RVP ZV. Od 1. 9. 2016 byly základní školy praktické transformovány na běžné základní školy. Žáci na 2. stupni těchto škol se nadále mohou vzdělávat podle ŠVP, který je v souladu s touto přílohou. Oproti tomu se žáci na 1. stupni ZŠ budou vzdělávat v souladu s upraveným RVP ZV, ve kterém se upravují pravidla pro vzdělávání žáků s LMP. Tito žáci tedy mohou být nově vzděláváni:

- a) v běžné ZŠ s využitím podpůrných opatření, pokud to podmínky jejich zdravotního stavu umožní, nebo
- b) v běžné ZŠ **ve třídě** podle § 16 odst. 9 (Zákon č. 561/2004 Sb.), nebo
- c) ve **škole** (dříve praktické) dnes základní, podle § 16 odst. 9 (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Děti se závažnějším postižením, středně těžkým a těžkým mentálním postižením, a těžším fyzickým postižením, mohou být na základě posudku školského poradenského zařízení zařazeny do základní/střední školy speciální, které nadále zůstávají.

V kontextu projektu IKV je pro nás relevantní průběh vzdělávání v mateřských školách, základních školách a středních školách, souhrnně budeme používat termín „škola“. Dle legislativy je v ČR školní docházka povinná 9 let a od školního roku 2017/2018 je navíc povinný jeden rok předškolní přípravy. V případě opakování ročníku může žák v ZŠ strávit 10 let docházky, případně může požádat ještě o jeden rok jejího prodloužení. Naopak při opakovaných neúspěších může žák školu opustit předčasně s neukončeným 9. ročníkem (po naplnění devítileté docházky).

Podrobněji o školské legislativě vztahující se ke společnému (inkluzivnímu) vzdělávání lze nalézt na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/spolecne-vzdelavani-1>.

5. Analytická část

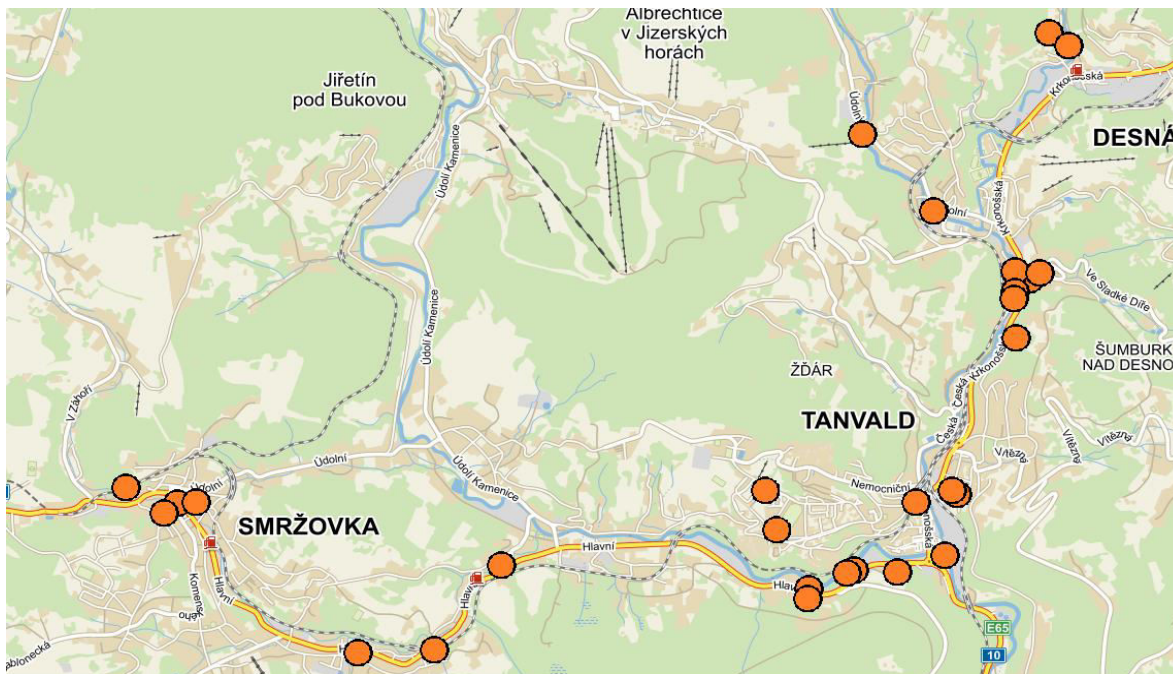
5.1 Popis obcí, základní sociodemografické údaje

Analýza se zaměřuje na strukturu vzdělávací soustavy a její dostupnost a otevřenost dětem s různým sociálním zázemím - především dětem ze SVL, v obci Smržovka. V rámci diskurzu mezi českou veřejností jsou za SVL většinou považovány celé oblasti nebo části obcí, kde se koncentrují Romové. Realita je ale taková, že SVL zdaleka ne vždy obývají pouze Romové, se sociálním vyloučením se běžně potýká i neromská populace a naopak, značná část Romů sociálně vyloučena není.

Nejinak je tomu ve Smržovce, byť můžeme říci, že mezi lidmi, které lze považovat za sociálně vyloučené nebo výrazně sociálně slabé, Romové v tomto regionu převažují.

V případě Smržovky také nelze hovořit o typických sociálně vyloučených lokalitách, tedy celých částech města (několik ulic či domů v jednom místě), které lze vnímat jako prostorově nebo celkově sociálně vyloučené. Jde spíše o jednotlivé domy nebo jejich části.

Obr. č. 1 Mapa domů obývaných lidmi ohroženými sociálním vyloučením – Tanvald, Smržovka, Desná

Na mapce jsou označena místa, na kterých se nacházejí domy obývané lidmi považovanými za sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené.

5.1.1 Smržovka

Je protáhlá podhorská obec mezi Jabloncem nad Nisou a Tanvaldem. Skládá se z částí Dolní Smržovka, Smržovka – střed a Horní Smržovka. K 1. 1. 2016 bylo ve Smržovce evidováno 3705 obyvatel, oproti roku 2006 je to o cca 250 méně. Registrovaná míra nezaměstnanosti je 7,8 %³.

³ Regionální informační servis www.risy.cz.

Tab. č. 7 Věková struktura obyvatel - Smržovka

Počet obyvatel						
	Počet bydlících obyvatel k 31.12.2015	Počet obyvatel ve věku				Střední stav obyvatel k 1.7.2015
		0-14 let	15-59 let	60-64 let	65 a více let	
Celkem	3 705	637	2 247	236	585	3 693
Muži	1 863	332	1 157	132	242	1 849
Ženy	1 842	305	1 090	104	343	1 844

Zdroj: Regionální informační servis www.risy.cz.

Tab. č. 8 Věková struktura obyvatel 0 – 30 let – Smržovka

Věk	0 - 5	6 - 11	12 - 15	16 - 18	19 - 26	Celkem
Počet osob	202	266	144	100	334	1046

Zdroj: Evidence obyvatel, MěÚ Smržovka, 2016

Z již zmíněné Zprávy o stavu Romské menšiny za rok 2015 je známo, že i ve Smržovce patří mezi sociálně vyloučené obyvatele ve značné míře Romové, přičemž ze 130 zde žijících Romů jich je 120 vnímáno jako sociálně vyloučených.

5.2 Struktura místní vzdělávací sítě

Ve městě Smržovka se nachází tato školská zařízení:

Tab. č. 9 Školská zařízení v Tanvaldu, Smržovce a Desné

Obec	Mateřská škola	Základní škola	Střední škola	Základní umělecká škola	Středisko volného času
Smržovka	1	1	-	-	-

5.2.1 ZŠ Smržovka

Je devítiletá základní škola, první i druhý stupeň se nachází každý ve vlastní budově nedaleko od sebe a zároveň nedaleko centra obce. Škola je střední velikosti, s oficiální kapacitou 540 žáků. Dle slov ředitelky se jedná o školu s dobrou pověstí v regionu. Škola pořádá pravidelné tzv. harmonizační dny pro všechny žáky školy, kde se realizují aktivity podporující spolupráci mezi žáky, poznání sebe sama i druhých.

Tab. č. 10 ZŠ Smržovka, statistické údaje – žáci

Současná oficiální kapacita žáků školy.	Počet žáků ve školním roce 2004/2005	Počet žáků ve školním roce 2016/2017.	Počet žáků, kteří ve školním roce 2015/2016 odešli na jinou běžnou základní školu.
---	--------------------------------------	---------------------------------------	--

540	254	318	12 (10 přestěhování)
Počet žáků, kteří ve školním roce 2015/2016 opakovali ročník.	Počet žáků nastupujících ve školním roce 2016/2017 do 1. třídy, kteří nenavštěvovali MŠ , ani jinou formu předškolního vzdělávání.	Počet žáků, kteří v roce 2015/2016 ukončili vzdělávání v nižším než 9. ročníku.	
1	2	2	

Zdroj: ZŠ Smržovka

I v této škole je kapacita žáků školy výrazně vyšší, nežli jejich aktuální počet, současné naplnění školy je přibližně 59 %. Na jinou školu v loňském školním roce přestoupilo 12 žáků, ale z toho 10 z důvodu přestěhování se. Pouze jeden žák opakoval ročník, dva žáci ukončili docházku v nižším než 9. ročníku.

Tab. č. 11 ZŠ Smržovka, statistické údaje – pedagogičtí pracovníci

Celkový počet úvazků asistentů pedagoga ve školním roce 2016/2017.	Z toho počet úvazků asistenta pedagoga pro žáky z odlišného kulturního prostředí, nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka nebo s jinými životními podmínkami v rodině žáka (máte-li nějaké).	Počet speciálních pedagogů ve vaší škole. Nebo pracovníků, kteří speciálně-pedagogickou činnost ve vaší škole realizují (uvedte prosím celkový počet úvazků, máte-li nějaké).	Počet pracovníků, kteří realizují sociálně-pedagogickou činnost ve vaší škole (uvedte prosím celkový počet úvazků, máte-li nějaké).
0,75	0	0	2
Pokud působí ve škole v aktuálním školním roce školní asistent financovaný z Evropských strukturálních fondů, jaká je výše jeho úvazku.	Máte školního psychologa? Pokud ano, uveďte prosím výši úvazku.		
0	0		

Zdroj: ZŠ Smržovka

Ve škole působí jeden asistent pedagoga na 0,75 úvazku, na starosti má ale tři žáky. Ve škole není speciální pedagog, ale škola velmi dobře spolupracuje s PPP v Jablonci nad Nisou, dva pedagogové se věnují sociálně pedagogické činnosti. Psychologa ani na částečný úvazek škola také nemá, i když by jej uvítali.

Tab. č. 12 ZŠ Smržovka, statistické údaje – žáci se SVP

1.	2.	3.	4.
Celkový počet žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním včetně specifických poruch učení a chování (speciální vzdělávací potřeby mají diagnostikované ve školském poradenském zařízení – PPP, SPC).	Z počtu žáků uvedeném ve sloupci 1 uveďte počet žáků se zdravotním postižením (diagnostikované ve školském poradenském zařízení – PPP, SPC).	Z počtu žáků uvedeném ve sloupci 1 uveďte počet žáků se specifickými poruchami učení (diagnostikované ve školském poradenském zařízení – PPP, SPC).	Z počtu žáků uvedeném ve sloupci 1 uveďte počet žáků se specifickými poruchami chování (diagnostikované ve školském poradenském zařízení – PPP, SPC).
15	0	6	9
5.			
Počet žáků, kteří ve škole potřebují podporu z důvodu odlišného kulturního prostředí v rodině žáka , malé znalosti kultury české společnosti, omezené znalosti vyučovacího jazyka vč. užívání jiného než vyučovacího jazyka v rodině žáka a/nebo jiných životních podmínek v rodině žáka , obvykle se jedná o dlouhodobě se vyskytující životní okolnosti, např. sociální vyloučení, výraznou chudobu (diagnostikované ve školském poradenském zařízení – PPP, SPC).		Odhad celkového počtu žáků, kteří mají zvýšenou potřebu podpory, ale nemají SVP diagnostikované ve školském poradenském zařízení – PPP, SPC (žáci spadající do sloupců č. 1 a 5).	Počet žáků, kteří ve školním roce 2016/2017 prostřednictvím školy žádali o příspěvek na pomůcky apod.
10		5	4

Zdroj: ZŠ Smržovka

Z žáků, kteří mají diagnostikované SVP jich je většina, devět, se specifickými poruchami chování, šest má poruchu učení. Podporu z důvodu odlišného kulturního prostředí v rodině žáka atd. vyžaduje 10 žáků, dalších pět žáků nějaké SVP má, ale nemá je diagnostikované v PPP. Pouze čtyři žáci žádali prostřednictvím školy o příspěvek na pomůcky.

5.3 Volný čas

V této analýze volným časem máme na mysli to období, kdy se člověk svobodně rozhoduje o činnosti, kterou chce právě vykonávat. Jde o mimoškolní či mimopracovní činnost, která není spojována se zabezpečováním existence. Volný čas se dá trávit několika různými formami. My budeme rozlišovat volný čas trávený individuálně – sám, s kamarády, rodiči apod., a čas trávený organizovaně – v organizaci poskytující volnočasové aktivity.

Způsoby trávení volného času jsou také ovlivněny řadou faktorů. V první řadě jsou to vnitřní i vnější motivace jedince, zájem rodičů, o to jak dítě tráví volný čas, ale i referenční skupina, ve které se dítě pohybuje.

Pokud jde o volný čas trávený organizovaně, v Tanvaldu je dům dětí a mládeže, který nabízí cca 50 zájmových útvarů (kroužků) a dle slov jeho ředitelky jej navštěvuje až 500 dětí a mládeže z Tanvaldu a okolních obcí. Dále je tam základní umělecká škola, která je navštěvována v o něco menší míře a pak dalších přibližně 12 organizací, které volnočasové aktivity pro děti a mládež poskytují. Z realizovaných rozhovorů ale doposud vyplynulo, že děti spadající do naší cílové skupiny – **děti ze sociálně vyloučených rodin - se organizovaných volnočasových aktivit příliš neúčastní**. Pokud do nějaké běžné organizace docházejí, je to fotbalový oddíl v TJ Jiskra Tanvald.

Nejčastěji ale navštěvují NZDM Tanvald zřizovaný charitou Most. Do této organizace mohou docházet nepravidelně, dle svého momentálního rozhodnutí. V NZDM v současné době evidují 64 uživatelů nabízených služeb, jedná se o děti a mladé lidi ve věku 6 – 26 let. Děti ve věku 6 – 15 je většina, cca 40. Dle vedoucího zařízení mají tyto děti nejčastěji problémy se školou, ať už se jedná o docházku nebo školní prospěch, ale i v rodině. Nejvíce dětí, které do NZDM docházejí, jsou Romové, z neromské populace jich je minimum. V Tanvaldu jsou ale příbuzenské „klany“, které často stojí proti sobě a tato nevráživost se promítá i do vztahů jejich dětí. Tzn., že pokud je v NZDM jedna skupina dětí, druhá tam nejde a naopak.

Jak bylo uvedeno výše, volnočasové aktivity v SVČ Tanvald jsou dětmi ze sociálně vyloučených lokalit navštěvovány minimálně. Průměrná výše poplatku za celoroční účast v kroužku je cca 500 – 600,- Kč (nejlevnější kroužek stojí 300,- Kč, nejdražší 800,- Kč), což je relativně málo, navíc za sociálně slabé tento poplatek oproti potvrzení uhradí sociální odbor. Dle slov ředitelky **je ale hlavní bariérou pravidelná docházka do aktivity**. Děti na ni nejsou zvyklé a rodiče je v tomto spíše nepodporí. Další již zmíněnou a **významnou bariérou jsou také, často i drobné náklady na činnost v aktivitě/kroužku navíc**, spojené například s cestováním nebo nákupem nějaké specifické pomůcky. Rodiče dětem tyto peníze odmítají dát a děti tak na aktivitu přestanou docházet. Neochotu/neschopnost sociálně slabých rodičů přispět dětem na jejich volnočasové aktivity dokládá i příklad z léta tohoto roku. Město Tanvald ve spolupráci s NZDM pořádalo pro sociálně slabé děti týdenní tábor, který stál 300,- Kč. I když tuto nízkou částku za ně zaplatilo oddělení dávek hmotné nouze, stále byl překážkou ještě poplatek 100,- Kč za lékařskou prohlídku, kterou musely děti před odjezdem absolvovat.

Pracovnice sociálního odboru

„Je to o penězích... sice dostávají na to dotaci, ale když jim řeknete do domečku, na spoustu věcí mají dotaci, ale když jim řeknete 100,- Kč...“

Tady byl dětský tábor za 300,- Kč na týden, to dělalo město ve spolupráci NZDM. Ještě to zaplatila hmotná nouze, a když bylo řečeno, že musí jít na prohlídku k lékaři, to stojí 100,- Kč, tak to oni ne. Tak jsme zajišťovali, aby to doktor udělal pomalu zadarmo. Jakmile začne něco být o penězích, tak jsou úplně...“

Rodiče těchto dětí uvažují v krátkodobém horizontu. Radši předem nic nezaplatit a mít peníze v peněžence, byť péče o dítě v období jednoho týdne vyjde určitě na vyšší částku. Navíc je dítě v těchto případech ochuzeno o možnost účasti na neformálním vzdělávání, dalšího osobnostního rozvoje i rozšiřování svého sociálního kapitálu, který je pro budoucí život velmi důležitý.

Na druhé straně musíme zmínit skutečnost, že takovýto organizovaný způsob trávení volného času není pro mnohé rodiče sociálně vyloučených dětí prioritou. Sami se takovýchto aktivit v dětství neměli možnost účastnit, navíc se odehrávají v prostředí, kterému zcela nedůvěřují. Proto účast svých dětí v těchto aktivitách příliš nepodporují.

V Tanvaldu také nefunguje spolupráce mezi NZDM a SVČ jakožto největším poskytovatelem volnočasových aktivit, který je zřizovaný městem nebo i dalšími organizacemi tohoto typu. V ideálním případě by mohl NZDM tipovat vhodné adepty na nějakou pravidelnou aktivitu v SVČ a pracovníci SVČ by naopak mohli sami tyto děti vyhledávat. Z rozhovorů vyplynulo, že ke spolupráci „prostě“ nedochází, vedoucí aktéři k sobě nenašli cestu. V případě SVČ je to dáno především tím, že naplněnost kroužků je dostatečná a jeho pracovníci tak nemají potřebu rekrutovat další uživatele. V případě NZDM by jeho pracovníci museli vyvíjet tlak na konkrétního jedince, museli by se mu intenzivně věnovat, což z kapacitních důvodů asi není úplně možné.

Přesto některé děti docházející do NZDM v případě volnočasových aktivit dosáhly úspěchů. Díky jeho vedení se například jeden klient dostal do tanečního souboru, se kterým vyhrál 2. místo na MS ve street dance, jiný klient se dostal do dorostu prvoligového fotbalového oddílu v Jablonci nad Nisou a dalšímu se díky vedení NZDM podařilo dostat do extraligového týmu v ledním hokeji v Liberci.

5.3.1 Shrnutí

- **Nejvíce navštěvovanou organizací je SVČ Tanvald, do pravidelné činnosti v cca 50 kroužcích dochází přibližně 500 dětí a mládeže. To ale platí v případě dětí a mládeže z majoritní části společnosti.**
- **Děti z romských rodin a rodin ohrožených sociálním vyloučením se organizovaných volnočasových aktivit příliš neúčastní. Hlavní překážkou v docházce do volnočasových aktivit je jejich pravidelnost, případně neochota/nemožnost se z různých důvodů na činnosti finančně podílet.**
- **Děti ze sociálně znevýhodněného prostředí nejsou k organizovaným volnočasovým aktivitám příliš motivovány ze strany rodičů, takovýto způsob trávení volného času není prioritou. Tito rodiče se o aktivní trávení volného času svých dětí příliš nezajímají, nedávají jim k tomu dostatečné podněty. Sami takovýmto způsobem volný čas netrávili. K organizovaným aktivitám mají spíše nedůvěru, podobně jako k dalším institucím, které jsou zřizovány (kontrolovány) majoritou.**
- **Pokud někam děti ze sociálně vyloučeného prostředí docházejí trávit volný čas, je to NZDM, v Tanvaldu zřizované charitou Most. Nemusí tam docházet pravidelně, účast je zdarma.**

5.4 Postoje cílových skupin ke vzdělávání, bariéry ve vzdělávání

5.4.1 Postoje rodičů a dětí, bariéry na straně rodičů a dětí

Zájem o vzdělávání se ve velké míře odvíjí od postojů rodičů a celkového rodinného zázemí, takto to vyplynulo i z rozhovorů s řediteli a pedagogy ve školách. Podle nich většina dětí ze sociálně slabých rodin o školu zájem má, ale mnoho rodičů je ve školní výuce příliš nebo vůbec nepodporuje. Spíše jen kontrolují školní výsledky a o dění ve škole se zajímají pouze tehdy, pokud mají pocit, že jejich dítěti bylo ve škole nějakým způsobem ukřivděno či ublíženo. Teprve tehdy školu navštíví a dožadují se nápravy.

Najdou se i tací rodiče, kteří ani nekontrolují školní výsledky a často ani nemají zájem, aby dítě pokračovalo ve středním vzdělávání. Čekají, až dítě ukončí povinnou devítiletou školní docházku, bez ohledu na to, v jakém ročníku. Jelikož dítě v té době již dovršilo 15 let, přihlásí jej do evidence úřadu práce, díky čemuž mohou pobírat státní sociální dávky. Dítě přinese rodině drobný ekonomický benefit a rodiče jej často využívají například k péči o mladší sourozence. **Tito rodiče neuvažují v dlouhodobější perspektivě a předem předurčí dítěti kariéru nekvalifikovaného a nezaměstnaného člověka.**

Obecně v průběhu analýzy vyplynulo, že žáci ze sociálně vyloučených rodin (často romští žáci) **nejsou dostatečně motivováni ke vzdělávání především rodiči, kteří se sami o školní výsledky svých dětí příliš nezajímají.** Důvodů může být několik, například to, že sami nebyli ve své vzdělávací dráze příliš úspěšní a absolvovali pouze základní školu nebo jenom několik jejich tříd. **Samotné školství vnímají jako produkt majoritní společnosti, ke kterému nemají dostatečnou důvěru.**

Školní vzdělávání dětem ze sociálně vyloučeného prostředí může připadat neatraktivní také proto, že na něj nebyly žádným způsobem připraveny. Například do ZŠ Masarykova dochází do první třídy 15 žáků, **z toho jich 5 neabsolvovalo žádnou formu předškolní přípravy** a jen těžko můžeme předpokládat, že jim ji rodiče vynahradili péčí doma. Rodiče odmítají vodit své děti do mateřské školy z několika důvodů. Především danému prostředí nedůvěřují a docházka je navíc spojena s určitými finančními náklady.

V Tanvaldu působí například Mateřské a dětské centrum Maják, které nabízí aktivity různého zaměření pro předškolní děti a jejich rodiče. Realizují také projekt „Maxík“, což je stimulační program pro předškoláky a pro děti s odloženou školní docházkou, pro rodiny pobírající dávky hmotné nouze je účast zdarma. **Dle speciální pedagožky tohoto centra se ale spolupráce s potřebnými rodinami v Tanvaldu nedaří nastavit v takové míře, nakolik by bylo žádoucí.** Podle ní chybí větší provázanost sociální pracovníce a centra, která by byla schopna rodině vysvětlit přínos pomoci s dítětem a ke které má daná rodina důvěru.

Podle jejich zkušeností **by bylo ideální sociálně slabé rodiče předškolních dětí navštěvovat přímo v rodinách, přičemž prvotní nabídka podpory musí přijít zvenčí.** Sociálně slabé rodiny mají totiž tolik svých existenčních starostí, že **ty nejpotřebnější si rozhodně o pomoc neřeknou**, protože řeší současně mnoho jiných věcí.

Školním dětem je pak třeba poskytovat podporu přímo ve škole, komunikovat jak s rodiči, tak s učiteli. **Proto je velice potřebné zřizovat pozice školních sociálních pedagogů/koordinátorů inkluze, apod., kteří všechny zúčastněné propojují.**

Podobnou zkušenost mají i v Desné, děti škola třeba i zajímá, ale nemají potřebnou podporu doma. **Je třeba klást důraz na další mimoškolní přípravu, a to jak v práci s dětmi, tak i s jejich rodiči.** Pokud jde o nějakou další podporu, dozvěděli jsme se:

ZŠ Desná

„Ta představa je taková, že ta práce navíc, doučování, příprava do školy, to je to důležité. Když je připravíme nebo rodiče naladíme, že by měli, tak ta práce ve třídě je pro nás úplně jiná...“

A dále pokračuje:

„Ty děti jsou z takového nevýrazného prostředí a v té škole oni mají snahu, jsou na tom kolikrát lepší, než ty ze vzorné rodiny... Ze vzorné rodiny už to vědí, znají, takže ta pozornost tam taková není...“

V případě problémových žáků by se tedy skutečně velmi dobře uplatnil například **sociální pedagog a sociální pracovník, kteří by prováděli intervenci přímo v rodinách.** Jednak by motivovali rodiče posílat děti do školy a zajímat se o jejich školní výsledky, a jednak by pomáhali samotným dětem se školní přípravou a motivací k dalšímu studiu, na kterou jejich rodiče často nestačí. V Tanvaldu, Smržovce a Velkých Hamrech působí také spolek D.R.A.K., jehož pracovníci provádějí sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi v sociálně slabých rodinách. Tato služba je považována za velice přínosnou, ale zdaleka neobsáhne všechny rodiny, které by tuto službu potřebovaly.

S docházkou do střední školy pak souvisí také skutečnost, že **žáci do ní musí většinou dojíždět.** V Tanvaldu je možnost docházet do obchodní akademie a žáci s lepším prospěchem mohou nastoupit do víceletého gymnázia, ale jiné střední školy a především učiliště, jejichž nároky odpovídají dosavadním výsledkům dětí z naší cílové skupiny, jsou v okolních městech – Jablonci. n. Nisou,

Liberci, Vysokém n. Jizerou, Železném Brodě atd. **Dojíždění je ale spojeno s finančními náklady, které rodiče odmítají investovat**, a už vůbec nelze hovořit o situaci, kdy by mělo dítě nastoupit na internát, protože pobyt na něm je spojen s dalšími finančními náklady. Právě z těchto důvodů, ale i možnosti čerpat raději sociální dávky, jak jsme výše uvedli, některé děti ze sociálně slabých rodin od docházky do střední školy upouštějí.

Dalším problémem je tzv. **skryté záškoláctví**. Ačkoliv je dítě zdravé, rodiče jej z nějakého důvodu do školy nepošlou a jeho absenci sami omlouvají. Dítě se pak škole odcizuje a postupně o ni ztrácí zájem. Neomluvená absence nad 20 hodin⁴ se musí nahlásit Odboru sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Po té je svolána výchovná komise, které se účastní pracovnice OSPODu, ředitel/ka, výchovný poradce školy, rodič a dítě a domlouvá se další postup. Tato neomluvená absence (nad 20 hodin) se hlásí ještě přestupkové komisi a ta může udělit finanční pokutu. Dle výchovné poradkyně školy se tyto přestupky v naprosté většině řeší domluvou. **Důvodem ke skrytému záškoláctví jsou často opět také finance**. Pokud se má třída účastnit nějaké mimoškolní aktivity, na kterou je třeba finančně přispět, byť nejde o vysoké částky, rodiče dítě do školy nepošlou. Dalšími důvody mohou být třeba nenadálé rodinné situace, kdy například matce samoživitelce onemocní jiné dítě a ona tak nemůže současně zajistit doprovod dalšího dítěte do školy a hlídání dítěte nemocného. Se zanedbanou docházkou do základní školy pak souvisí již výše uvedený nezájem o další studium na střední škole nebo učilišti.

Může se tedy zdát, že nezájem sociálně slabých rodičů a následně jejich dětí o školu, vzdělávání nebo třeba aktivní trávení volného času v nějaké instituci jde ruku v ruce s jejich špatnou ekonomickou situací v rodině. Ovšem ne všechny tyto rodiny jsou chudé tak, jak sami sebe prezentují nebo je vnímá okolí. Při sečtení všech dávek, které se jim daří měsíčně čerpat a peněz vydělaných legálně i „na černo“, dají dohromady příjem jako rodina s běžně zaměstnanými rodiči. Roli tak sehrává souběh několika faktorů, jakými jsou třeba nízká úroveň vybraných kompetencí (vzdělání, finanční gramotnost, strategie přežití), nedostatečný přehled o aktuálních možnostech apod. I díky tomu pak někteří rodiče své děti v jejich rozvoji nepodporují.

Právě kvůli nižší úrovni vybraných kompetencí u některých rodičů a nedostatečnému přehledu o možnostech a perspektivách jejich dětí, je zapotřebí větší osobní intervence ze strany sociálních pracovníků do těchto rodin. V Tanvaldu a okolí jsou známy případy dětí, které vlivem těchto intervencí nastoupily na střední odborné učiliště či rekvalifikační kurz a na základě získané kvalifikace sehnaly dobré zaměstnání. Tito absolventi jsou důležitým vzorem pro jejich vrstevníky a důkazem, že tyto intervence mají ve svém důsledku smysl.

Na socioekonomickou situaci rodiny má vliv i životní styl. Konkrétně v domě Žákova 425, který je z hlediska sociálního vyloučení a chudoby vnímán v Tanvaldu nejhůř, dochází ze strany obyvatel k projevům rizikového chování. Nejčastěji to je nadměrná spotřeba alkoholu, a dalších návykových látek a gamblerství. Údajně se někteří obyvatelé tohoto domu uchylují k těmto činnostem v nemalé míře, především po inkasování dávek či nějakého výdělků. Za alkohol i jiné návykové látky utratí předčasně značnou část rozpočtu a nezbyvá jim na základní potraviny pro sebe i své děti, o výdajích na školní a jiné pomůcky nemluvě. Tito lidé si také od „ukázněnějších“ nájemníků v domě nezřídká půjčují základní potraviny.

Získat běžné zaměstnání a oprostit se od závislosti na dávkách a příležitostných přivýdělcích je ovšem pro tyto lidi problém. Může to být ztráta či nevybudování si návyku na pravidelnou docházku do zaměstnání, **ale častěji je to spíš tíha exekucí, díky kterým jim z legálně vydělané mzdy zůstane mzda minimální. Na dávky či nelegálně vydělané peníze exekutor nedosáhne**.

⁴ Toto pravidlo mají zavedené na ZŠ Masarykova, každá ZŠ si může stanovit vlastní normu.

5.4.2 Shrnutí

- **Rodiče dětí ze sociálně vyloučeného prostředí se o školní výsledky svých dětí příliš nezajímají, současně je tak nedostatečně motivují ke vzdělávání. Často totiž nevidí souvislost mezi dosažením vyššího vzdělání a vyšším životním standardem.**
- **Rodiče sociálně vyloučených dětí často vnímají školu jako produkt majoritní společnosti, ke kterému nemají dostatečnou důvěru. Sami v ní nebyli příliš úspěšní.**
- **Rodiče sociálně vyloučených dětí posílají své děti jen v malé míře do systému předškolního vzdělávání, podnětné prostředí doma dětem nevytvářejí. Pokud je do MŠ posílají, jejich docházka je spíše nesoustavná.**
- **Rodiče sociálně vyloučených dětí podporují skryté záškoláctví, neposílají děti do školy i ze zanedbatelných důvodů.**
- **Častou překážkou ve školní docházce je potřeba se finančně spolupodílet. Některé rodiny finance skutečně nemají, jiné k tomu nejsou ochotny i přesto, že výraznou finanční nouzí netrpí.**
- **Neochota se na vzdělávání a dalších aktivitách finančně podílet často souvisí s nedostatkem vybraných kompetencí (vzdělání, finanční gramotnost apod.) a nedostatečným přehledem o aktuálních možnostech. Může pramenit i ze zvyku čerpat všelijaké dávky a příspěvky a mnoho služeb si nárokovat zdarma.**
- **V regionu chybí personálně dostatečně zajištěná sociální služba, která by v oblasti (před)školní docházky a přípravy do školy prováděla intervence přímo v potřebných rodinách. Sociální pracovníci nebo speciální/sociální pedagogové v těchto službách mohou rozvíjet a připravovat děti na školní docházku a zároveň motivovat jejich rodiče.**
- **Docházka do střední školy souvisí s vyššími finančními náklady, například na dopravu. Někteří rodiče i z tohoto důvodu odmítají posílat své děti do středních škol**
- **Neochota/neschopnost některých rodičů posílat děti do školy souvisí také se životním stylem na hranici mnoha rizik.**

5.4.3 Postoje zástupců škol a dalších institucí

Z rozhovorů se zástupci škol, které byly předmětem vstupní analýzy, ale i zástupci dalších institucí vyplynulo, že **školy, jsou otevřeny všem žákům (budoucím prvňákům) stejně a nemají žádná specifická kritéria (byť třeba skrytá) pro přijímání žáků.** V první řadě přijímají ty, kteří mají v místě školy bydliště, ale vzhledem k výrazně vyšší kapacitě škol, nežli je jejich naplněnost, běžně přijímají i žáky ze vzdálenějšího okolí.

K nepřijetí může docházet v případě, když chce žák v průběhu vzdělávání přestoupit na jinou školu mimo bydliště, přičemž jeho rodina je v regionu vnímána jako výrazně nespolupracující, anebo má žák takové SVP, na které daná škola není připravena.

Dle rozhovorů ale mají pedagogové se žáky trpělivost, s rodinami komunikují nad rámec svých povinností a snaží se sami rodiče motivovat k tomu, aby děti do školy posílali. **Školy spolupracují také se šolkami a snaží se rodičům budoucích prvňáků prezentovat vlastní činnost.** V ZŠ Masarykova mají ale „jasno“ v tom, že více dětí ve škole budou mít pouze ztěžka. Chodí k nim většina romských dětí a rodiče neromských tam své děti hlásit nechtějí, tzn., že pokud nebude v Tanvaldu více Romů, nebude v této škole ani více žáků.

Významnou institucí v případě vzdělávání dětí ohrožených sociálním vyloučením je pedagogicko-psychologická poradna, která v případě Tanvaldu sídlí v Jablonci n. Nisou. Dle slov psychologičky z poradny právě tyto děti jsou jejich nejčastějšími klienty. Poukazovala na to, že mnozí sociálně slabí rodiče, kteří sami příliš vzdělání neabsolvovali, nevytváří pro své děti doma podnětné prostředí a tím,

že ani neabsolvují žádnou formu předškolního vzdělávání, zapříčiní nebo přispějí k jejich opožděnému vývoji. Následně odmítají vyšetření dítěte v PPP nebo s ní nespolupracují, nedbají na její doporučení nebo rovnou vyžadují zařazení dítěte do školy praktické.

Pozitivním krokem je uvažování PPP (společně s Oddělením sociální práce a sociálních služeb v Tanvaldu) o rozšíření spolupráce přímo v Tanvaldu (pracovnice PPP by 1x týdně dojížděla do Tanvaldu). Pracovníci poradny by tak mohli diagnostikovat děti, jejichž rodiče nejsou schopni či ochotni je přivést do poradny v Jablonci n. Nisou a poskytnout tak školám doporučení, jaká podpurná opatření mají těmto dětem poskytnout.

I zástupci škol hodnotí spolupráci s PPP v Jablonci nad Nisou velmi pozitivně. Jelikož vědí, že někteří rodiče se svými dětmi se tam k diagnostice nedostaví, jezdí již teď pracovníci poradny přímo do škol. Problémem ale jsou kapacity poradny vzhledem k počtu žáků, které by měly vyšetřit. Dojíždění do konkrétních škol zatím funguje narázově, na základě individuální dohody.

5.4.4 Shrnutí

- Školy jsou budoucím prvňákům otevřené stejně, nemají žádná specifická kritéria pro jejich přijímání. Vzhledem k jejich nízké naplněnosti žáky mají tendence přijímat i děti, které nebydlí v blízkosti školy.
- K nepřijetí může docházet v případě, když chce žák v průběhu vzdělávání přestoupit na jinou školu mimo bydliště, přičemž jeho rodina je v regionu vnímána jako výrazně nespolupracující, anebo má žák takové SVP, na které daná škola není připravena.
- Školy spolupracují se školkami a snaží se rodičům budoucích prvňáků prezentovat vlastní činnost.
- ZŠ Masarykova v období zápisu do škol obesílá rodiny s budoucími prvňáky s pozvánkou k zápisu.
- Pracovníci PPP po individuální domluvě dojíždějí diagnostikovat děti přímo do škol.
- PPP uvažuje rozšíření spolupráce přímo v Tanvaldu.

6. Závěry a doporučení

Vstupní analýza ve městě Smržovka byla realizována v období 09 – 11/2016. Kromě nezbytné analýzy dokumentů, bylo v rámci stacionárního šetření dotázáno celkem 16 zástupců institucí působících v místě (zastupitelé, pracovníci MěÚ zástupci škol a školských zařízení, NNO apod.), pět dospělých respondentů ohrožených sociálním vyloučením, skupina pedagogických pracovníků jedné ZŠ a skupina dětí a mládeže z rodin ohrožených sociálním vyloučením.

Analýza se zaměřovala na popis stavu, struktury a kapacity místní vzdělávací sítě, dále pak na postoje ke vzdělávání a domnělé či faktické bariéry v přístupu ke vzdělávání na straně cílových skupin projektu.

V Tanvaldu, Smržovce a Desné žije na základě odhadů přibližně 600 dospělých osob, které lze považovat za ohrožené sociálním vyloučením. Děti, které v těchto obcích pocházejí z rodin ohrožených sociálním vyloučením či rodin výrazně chudých, je odhadem 200⁵. Těmto dětem běžně hrozí, že budou docházet do bývalých praktických škol nebo do tříd zřízených v běžných školách dle § 16 odst. 9 (Zákon č. 561/2004 Sb.), případně do škol, které se časem, například vlivem nevhodné obecní vzdělávací strategie a dalších faktorů, stanou segregované.

⁵ Podrobnější rozbor situace sociálního vyloučení je uveden ve vstupní analýze realizované v rámci projektu OPZ.

V současné době mají všechny školy v dotčených obcích poměrně vyšší kapacitu, nežli je jejich aktuální naplněnost.

Přístup ke vzdělávání jak ze strany školských zařízení, tak ze strany rodičů a dětí s tíženými sociálními vyloučením, ale i základní bariéry na obou stranách jsou popsány v analýze výše. Je zřejmé, že zástupci institucí jsou si vědomi určitých problémů. Na základě těchto zjištění je tedy třeba navrhnout opatření, jejichž naplňování by mělo přispět k postupnému zlepšení stavu v této oblasti.

Aby navrhovaná opatření byla v maximální míře efektivní a vycházela skutečně z potřeb cílových skupin, je více než vhodné, aby se na jejich stanovení podíleli všichni členové pracovní skupiny ke vzdělávání, která vznikla v rámci Lokálního partnerství. S touto pracovní skupinou budou nadále spolupracovat manažer SPSZ a odborní pracovníci z ASZ, především koordinátor inkluzivního vzdělávání, metodik a další projektoví pracovníci.

7. Použité zkratky

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
DDM	dům dětí a mládeže
IKV	inkluzivní a kvalitní vzdělávání
IVP	individuální vzdělávací plán
LMP	lehké mentální postižení
MD	mateřská dovolená
MěÚ	městský úřad
MPI	místní plán inkluze
MŠ	mateřská škola
NNO	nestátní nezisková organizace
NZDM	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OA	obchodní akademie
ORP	obec s rozšířenou působností
PO	podpurná opatření
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
RVP	rámcový vzdělávací program
SPC	speciální pedagogické centrum
SPSZ	strategický plán sociálního začleňování
SŠ	střední škola
SVČ	středisko volného času
SVL	sociálně vyloučená lokalita
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ZŠ	základní škola
ZUŠ	základní umělecká škola

ZV	základní vzdělávání
----	---------------------

8. Přílohy

Indikátory MŠ Smržovka

Checklist MŠ Smržovka

Indikátory ZŠ Smržovka

Checklist ZŠ Smržovka

MŠ Smržovka, kapacita 115 dětí, naplněnost 110 dětí

B) Obecné indikátory: počty (podíly) sociálně znevýhodněných dětí (MŠ)

		Stav k	POZNÁMKA
1B.	Počet sociálně znevýhodněných dětí (dle vašeho odhadu)	6	
2B.	Počet sociálně znevýhodněných dětí, které navštěvují MŠ více než 1 rok v aktuálním školním roce ⁶	6	
11B.	Počet dětí s IVP. Z toho počet dětí, které mají odklad školní docházky v aktuálním školním roce	0 /	
12B.	Počet (podíl) sociálně znevýhodněných dětí s IVP ⁷	0	

⁶ Reálně se jedná o děti, kterým je odpuštěno školné a rodiče dokládají potvrzení o pobírání hmotné nouze. Od září 2017 pak budeme sledovat také počet sociálně znevýhodněných dětí, které započaly školní docházku dříve, než vstoupila v platnost novela zákona pro MŠ o povinném předškolním roce.

⁷ Od září 2017 začne platit novela zákona pro MŠ, individuální vzdělávání u dětí předškolního věku domácí formou. Zde nás ale zajímají děti s Individuálními vzdělávacími plány z důvodu speciálních vzdělávacích potřeb.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Výzkum, vývoj a vzdělávání v rámci projektu „Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami“, registrační číslo projektu CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

MŠ Smržovka

C) Checklist – Míra školní podpory v oblasti IKV

		ANO	ČÁSTEČNĚ	NE	POZNÁMKA
3C.	Je ve škole k dispozici sociální (školní) asistent pro podporu sociálně znevýhodněných dětí a jejich rodin	☐	-	X	
6C.	Škola poskytuje školní i volnočasové aktivity zpřístupněné pro všechny děti (bez ohledu na finance či postižení) <i>ANO, pokud jsou školní i volnočasové aktivity zpřístupněné a to bez ohledu na finance i postižení</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud jsou školní <u>nebo</u> volnočasové aktivity zpřístupněné a to bez ohledu na finance <u>nebo</u> postižení</i>	☐		X	
7C.	Škola aktivně spolupracuje s PPP a se SPC <i>ANO, pokud škola spolupracuje s PPP i se SPC nad rámec společné agendy, např. formou pravidelných společných informačních setkání</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud škola spolupracuje s PPP <u>nebo</u> se SPC nad rámec společné agendy, např. formou pravidelných společných informačních setkání</i>	X		☐	

D) Checklist – Inkluzivita škol

		ANO	ČÁSTEČNĚ	NE	POZNÁMKA
3D.	Má škola dostatečný počet asistentů pedagoga	☐	-	X	
4D.	Má škola písemně zpracovanou, veřejně dostupnou a aktualizovanou vizi a strategii rozvoje školy <i>ANO, pokud má škola písemně zpracovanou a veřejně dostupnou a aktualizovanou vizi a strategii rozvoje školy</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud má škola písemně zpracovanou vizi a strategii rozvoje školy, ale nemá jí veřejně dostupnou <u>nebo</u> aktualizovanou</i>	☐	X		
5D.	Existuje písemně zpracovaná strategie rozvoje školy zohledňující inkluzivní vzdělávání	☐	-	X	
7Da.	Na škole je pracovník, který prošel DVPP (dalším vzděláváním pedagogických pracovníků) v oblasti inkluze ve vzdělávání (např. práce s dítětem se SVP)		-	X	
9D.	Škola je bezbariérová (vstup, učebny, sociální zařízení apod.)	☐	-	X	
10D.	Škola má webové stránky, na nichž se prezentuje a na nichž lze nalézt téma inkluzivního vzdělávání (např. fotografie z akcí, otevřené dny, rodičovské prohlídky, návaznost na další vzdělávání)		-	X	
11D.	Probíhá ve škole i mimo školu výměna zkušeností mezi pedagogy <i>ANO, pokud výměna zkušeností probíhá na úrovni školy i na úrovni spolupráce s jinými školami v Česku/zahraničí</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud výměna zkušeností probíhá na úrovni domovské školy</i>	X	☐	☐	

ZŠ Smržovka, kapacita 540 žáků, naplněnost 317 žáků

B) Obecné indikátory: počty (podíly) sociálně znevýhodněných dětí/ žáků/ (ZŠ)

		Stav k 14.6.2017	POZNÁMKA
3B.	Počet žáků, kteří předčasně ukončili ZŠ (v jakém ročníku) v uplynulém školním roce	2	Osmý ročník
7B.	Počet (podíl) sociálně znevýhodněných dětí/žáků za poslední tři roky, které škola odmítla z jiných než kapacitních důvodů	0	
8B.	Počet (podíl) sociálně znevýhodněných žáků, kteří za poslední tři roky v průběhu povinné školní docházky odešli do systému speciálního vzdělávání (do bývalé praktické školy, speciální školy či třídy zřízené dle §16 odst. 9 školského zákona)	1	Šestý ročník
10B.	Počet žáků s IVP	16	
12B.	Počet (podíl) sociálně znevýhodněných žáků s IVP	0	
14B.	Počet (podíl) žáků se SVP ve 2. a 3. stupni PO (podpůrných opatření)	2	
15B.	Počet (podíl) žáků se SVP ve 4. a 5. stupni PO (podpůrných opatření)	0	
18B.	Počet žáků, záškoláků (počet neomluvených hodin více než 20)	0	
20B.	Počet žáků podpořených doučováním (individuálním/skupinovým)		Konzultace jsou vypsány pro všechny žáky školy
21B.	Počet (podíl) sociálně znevýhodněných žáků podpořených doučováním (individuálním/skupinovým)		Konzultace jsou vypsány pro všechny žáky školy

ZŠ Smržovka

C) Checklist – Míra školní podpory v oblasti IKV

		ANO	ČÁSTEČNĚ	NE	POZNÁMKA
1C.	Škola má aktivní školní poradenské pracoviště (metodik prevence, výchovný poradce), které je rozšířeno o speciálního pedagoga nebo o školního psychologa	X	-		
2C.	Škola má vypracovaný funkční plán systému prevence sociálně patologických jevů, jehož součástí je podpora prohlubování praktických dovedností učitelů při práci s tématem týkající se sociálně patologických jevů a vymezení role třídního učitele v oblasti prevence sociálně patologických jevů <i>ANO, pokud je součástí funkčního plánu sociálně patologických jevů podpora praktických dovedností učitelů i vymezení role třídního učitele</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud je součástí funkčního plánu sociálně patologických jevů podpora praktických dovedností učitelů nebo vymezení role třídního učitele</i>	X			
3C.	Je ve škole k dispozici školní asistent pro podporu sociálně znevýhodněných žáků a jejich rodin		-	X	
4C.	Škola má volně ve třídách k dispozici pomůcky do hodiny	X	-		
5C.	Škola umožňuje zpracování domácích úkolů ve škole	X	-		
6C.	Škola poskytuje školní i volnočasové aktivity zpřístupněné pro všechny žáky (bez ohledu na finance či postižení) <i>ANO, pokud jsou školní i volnočasové aktivity zpřístupněné a to bez ohledu na finance i postižení</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud jsou školní nebo volnočasové aktivity zpřístupněné a to bez ohledu na finance nebo postižení</i>	X			
7C.	Škola aktivně spolupracuje s PPP a s SPC <i>ANO, pokud škola spolupracuje s PPP i s SPC nad rámec společné agendy, např. formou pravidelných společných informačních setkání</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud škola spolupracuje s PPP nebo s SPC nad rámec společné agendy, např. formou pravidelných společných informačních setkání</i>	X			
8C.	Škola má v ŠVP samostatně zařazenou finanční gramotnost	X	-		
9C.	Škola realizuje kariérové poradenství a poradenskou pomoc rozšířenou o školního psychologa, který ve škole poskytuje specializovanou psychologickou službu při rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáků <i>ANO, pokud na škole probíhá kariérové poradenství za účasti školního psychologa</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud se na škole realizuje kariérové poradenství a poradenská služba bez účasti školního psychologa</i>		X		
10C.	Kariérové poradce poskytuje individuální konzultace pro všechny žáky a jejich rodiče	X	-		
11C.	Škola spolupracuje s informačním poradenským střediskem Úřadu práce, které poskytuje žákům ZŠ a jejich rodičům komplexní informace a poradenské služby k volbě povolání	X	-		
12C.	Škola realizuje projekty ve spolupráci se středními školami (např. výuka na středních školách nanečisto)	X	-		

ZŠ Smržovka

D) Checklist – Inkluzivita škol

		ANO	ČÁSTEČNĚ	NE	POZNÁMKA
1D.	Má škola výběrovou třídu		-	X	
2D.	Má škola speciální třídu dle §16 odst. 9 školského zákona		-	X	
3D.	Má škola dostatečný počet asistentů pedagoga	X	-		
4D.	Má škola písemně zpracovanou, veřejně dostupnou a aktualizovanou vizi a strategii rozvoje školy <i>ANO, pokud má škola písemně zpracovanou a veřejně dostupnou a aktualizovanou vizi a strategii rozvoje školy</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud má škola písemně zpracovanou vizi a strategii rozvoje školy, ale nemá jí veřejně dostupnou nebo aktualizovanou</i>			X	
5D.	Existuje písemně zpracovaná strategie rozvoje školy zohledňující inkluzivní vzdělávání		-	X	
6D.	Školská rada zasedá pravidelně více jak dvakrát do roka	X	-		
7D.	Na škole je koordinátor inkluzivního vzdělávání		-	X	
9D.	Má škola rozpočet, který pamatuje na rozvoj školy v rámci inkluzivního vzdělávání (např. peníze na další vzdělávání pedagogů, stavební úpravy, vybavení školy, peníze na pomůcky, personální zajištění (asistent, psycholog))		-	X	
10D.	Škola je bezbariérová (vstup, učebny, sociální zařízení apod.)		-	X	
11D.	Škola má webové stránky, na nichž se prezentuje a na nichž lze nalézt téma inkluzivního vzdělávání (např. fotografie z akcí, otevřené dny, rodičovské prohlídky, návaznost na další vzdělávání)	X	-		
12D.	Probíhá ve škole i mimo školu výměna zkušeností mezi pedagogy <i>ANO, pokud výměna zkušeností probíhá na úrovni školy i na úrovni spolupráce s jinými školami v Česku/zahraničí</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud výměna zkušeností probíhá na úrovni domovské školy</i>	X			
13D.	Škola je také „komunitním“ centrem (tzn. fungují zde různé kroužky pro děti i dospělé apod.) <i>ANO, pokud na škole probíhají kroužky pro děti i pro dospělé</i> <i>ČÁSTEČNĚ, pokud na škole probíhají kroužky pro děti nebo pro dospělé</i>	X			
14D.	ZŠ přijímá všechny žáky ze spádové oblasti	X	-		
15D.	Škola přijímá všechny žáky bez ohledu na jejich SVP (speciální vzdělávací potřeby)	X	-		